

10. Местные налоги: Опыт исследования теории и практики местного обложения / Лебедев В.А., проф. С.-Петербург. ун-та. – С.-Пб. : Типо-лит. А.М. Вольфа, 1886. – 607 с. – С. 13.
11. Buchanan J. Federalism and fiscal equality / J. Buchanan // American economic Review. – Vol. 40. – № 4 – P. 587. – P. 10.
12. Мірошниченко О. Стабілізація місцевих бюджетів у забезпеченні фінансової безпеки держави. – 2012. – [електронний ресурс]. – Режим електронного доступу : <http://news.pn.ru/public/69406>
13. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07. 2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50.
14. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05. 1997 №2 80/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24.
15. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин Моногр.: – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с. – С. 59.
16. Гаванко В.І. Удосконалення механізму формування місцевих бюджетів як фінансової основи регіону: [електронний ресурс]. – Режим електронного доступу : www.oridu.odessa.ua

***Аннотация.** В контексте проведения бюджетной децентрализации обосновано значение органов местного самоуправления в процессе обеспечения населения общественными благами и услугами. Охарактеризованы основные проблемы, которые существуют в доходной и расходной частях местных бюджетов.*

***Ключевые слова:** общественные блага, бюджетная децентрализация, коэффициент вариации, доходы и расходы местных бюджетов, распределение расходных полномочий между уровнями местных бюджетов.*

***Abstract.** In the context of fiscal decentralization proved the value of local government in the provision of public goods and services. The basic problems that exist in the income and expenditure of local budgets.*

***Key words:** public goods, fiscal decentralization, the coefficient of variation, revenues and expenditures of local budgets, allocation of expenditure responsibilities across levels of local governments.*

УДК 331.522.4– 055.2:631.11

Н.А. Лаврук, аспірант ПДАТУ

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ЖІНОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядаються актуальні питання зайнятості і конкурентоспроможності жінок на ринку праці та вносяться пропозиції щодо покращення регулювання їх трудової діяльності в аграрних підприємствах в ринкових умовах господарювання.

***Ключові слова:** зайнятість, жінки, ринок праці, безробіття, регулювання, трудова діяльність.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах подальшого розвитку ринкової економіки та рівноправного функціонування підприємств різних форм власності особливе значення має актуальна проблема, яка стосується використання трудового потенціалу жінок в сільськогосподарському виробництві. Усе це в свою чергу вимагає нового підходу до вирішення питання щодо забезпечення основних економічних і організаційних принципів зайнятості жінок, соціального захисту їх з боку держави та розширення сфер трудової діяльності в аграрних підприємствах.

Зайнятість жінок відображає потребу в їх самореалізації та задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який вони отримують за свою працю, а тому вона залежить від спрямованості і характеру ринкових перетворень. Але при вирішенні цих важливих питань необхідно враховувати комплекс факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які обумовлюють складність процесу формування трудового потенціалу жінок і їх ефективної зайнятості в аграрних підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вивченню проблем соціально-економічного відтворення трудового потенціалу жінок, підвищенню їх життєвого рівня, мотивації трудової діяльності та становища на ринку праці присвячені праці відомих вчених-економістів: І.К.Бондар, Д.П. Богині, О.А. Бугуцького, Т.І. Зіновчук, Ю.М. Краснова, Г.І. Купалової, В.І. Лишиленка, М.К. Орлатого, П.Т. Саблука, К.І. Якуби та ін. Разом з цим ряд теоретичних і практичних аспектів цієї багатогранної проблеми залишаються ще недостатньо вивченими і потребують більш поглибленого дослідження.

Актуальність існуючої проблеми, пов'язаної із зайнятістю жінок і раціональним використанням їх праці на селі в сучасних умовах господарювання, є однією з найбільш складних для аграрних підприємств, оскільки вона повинна враховувати не тільки права селянок на трудову діяльність, але й забезпечувати їм достатній життєвий і освітній рівень, а також оптимальний розподіл грошових коштів на задоволення потреб усіх видів соціального захисту. У цьому випадку ефективна зайнятість жінок може бути досягнута при умові визначення пріоритетних сфер трудової діяльності, встановлення відповідності оплати виконуваних праці, заінтересованості жінок в кінцевих результатах виробництва.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є теоретико-методологічні аспекти використання нових форм ефективної зайнятості жінок в умовах стабілізації ринкових відносин в аграрних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції у розвитку аграрного виробництва Хмельницької області, які продовжують формувати соціально орієнтовану аграрну політику і ринкову економіку, зумовлюють трансформацію і визначають нові пріоритети в удосконаленні виробничих процесів, направлених на забезпечення ефективного використання виробничих ресурсів, конкурентоспроможності аграрних підприємств та отримання ними високих прибутків.

Під зайнятістю жінок, враховуючи положення Закону України "Про зайнятість населення" [2], слід розуміти їх діяльність, яка пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, приносить їм дохід у грошовій та іншій формі, що забезпечується державою шляхом проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення інтересів жінок у добровільному виборі виду трудової діяльності.

Дослідження показали, що рівень зайнятості жінок є одним із важливих показників, що характеризує процес використання їх праці та стан розвитку виробництва в цілому. А тому зараз невирішеність проблеми управління зайнятістю набуває все більшої гостроти, оскільки щорічно зростає чисельність селянок, що вивільняються з сільськогосподарського виробництва.

Слід зазначити, що в числі постійного населення області жінки складають 54%. Питома вага зайнятих жінок серед облікової чисельності працівників сільського господарства 2011 р. складала 32,4% проти 35,6% 2009 р., тоді як за всіма видами економічної діяльності в цілому по області ці показники склали відповідно 56,5 і 57,4%. Основними економічними і соціальними причинами, які обумовили зниження рівня зайнятості жінок, є дисбаланс попиту і пропозиції їх робочої сили на ринку; низький рівень оплати праці, пенсій та допомоги; занепад об'єктів соціальної інфраструктури; неефективна державна допомога та незадовільне інформаційне забезпечення процесу працевлаштування.

Тривалість кризи, яка характеризується скороченням розмірів і спадом обсягів виробництва та інфляційними процесами, стала основною причиною зменшення попиту на жіночу працю. У результаті за період з 2005 по 2011 р. в сільському господарстві попит на жіночу робочу силу скоротився на 85,4%, а в цілому по області – на 67,8% [5, с. 18]. У даному випадку жіноче сільське населення користується меншим попитом з чисто суб'єктивних причин, пов'язаних з

проблемами сім'ї, особистого селянського та домашнього господарства. В основному сталим попитом користуються сезонні, тимчасові, залучені працівниці. Водночас на селі збільшується чисельність жінок, зайнятих у несільськогосподарських галузях і видах діяльності: промисловій переробці сільськогосподарської продукції, будівництві, транспорті, соціальній сфері.

При формуванні ринку жіночої робочої сили в сільській місцевості важливо своєчасно розробляти систему соціально-економічних заходів, що спрямовуються на оптимізацію співвідношення між її попитом і пропозицією, між якими спостерігаються помітні розбіжності (табл. 1).

Таблиця 1

Попит та пропозиція робочої сили на ринку праці Хмельницької області, осіб

Показники, роки	Всього	Сільське господарство	Питома вага галузі в загальному числі, %
Число зареєстрованих громадян, не зайнятих трудовою діяльністю: 2009	20206	498	2,5
2010	21605	600	2,8
2011	17334	408	2,4
Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць: 2009	332	15	4,5
2010	410	20	4,9
2011	341	71	20,8
Навантаження на одне вільне робоче місце та вакансію: 2009	61	249	4,1 раза
2010	53	75	141,5
2011	51	68	133,3

Джерело: [5, с. 20, 21]

З даних таблиці 1 видно, що частка сільського господарства у загальному числі незайнятих громадян не висока і незначно коливається по роках, а потреба в працівниках цієї галузі зростає в 4,7 рази, що сприяло зменшенню навантаження на одне робоче місце на 72,7%.

У сільському господарстві криза не тільки характеризує спад виробництва, але й віддзеркалює реальну можливість економічного відродження і необхідність проведення у сфері жіночої праці кардинальних реформ, здатних забезпечити створення нових робочих місць, прискорений кількісний та якісний розвиток економіки. Уже сьогодні необхідно думати як у майбутньому покращити ситуацію щодо використання праці жінок в аграрних підприємствах.

Успішне розв'язання цих питань залежатиме від механізмів реалізації цілеспрямованих положень соціально-економічної політики, направлених на підтримку програм зайнятості та раціонального використання праці жінок, забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці, що в свою чергу сприятиме зменшенню рівня безробіття та підвищенню життєвого рівня селянок.

Орієнтуючись на ряд досліджень вітчизняних вчених, можна виділити ряд проблем, що притаманні сучасному ринку жіночої праці [1, 4]:

- недосконалий рівень реформування трудової сфери, що призводить до неефективної зайнятості і проявляється у концентрації жінок в основному на збиткових підприємствах;
- низька ефективність праці та недостатній рівень її оплати;
- поступова втрата трудових і професійних навичок кваліфікованих жіночих кадрів внаслідок закриття та реструктуризації аграрних підприємств;
- переміщення висококваліфікованих фахівців у сферу неформальної зайнятості та міграція за кордон;
- значне погіршення якісних характеристик наявних робочих місць, недостатнє створення нових і більш престижних, особливо для кваліфікованих кадрів, що знижує продуктивність праці, її конкурентоспроможність, сприяє росту рівня і обсягів безробіття;

- невідповідність між попитом і пропозицією жіночої робочої сили, незважаючи на деякі ознаки стабілізації виробництва і поживлення інвестиційної діяльності, але обсяги інвестицій в сферу виробництва є поки що замалими для повного вирішення питання забезпечення безробітних жінок робочими місцями. Окрім цього, недостатньою є також державна підтримка розвитку підприємництва та малого бізнесу;
- недосконалість функціонування механізму реформування системи професійного навчання і освіти; невідповідність масштабів, структури і форм професійної підготовки і перепідготовки кадрів вимогам сучасного ринку праці щодо попиту на необхідні для аграрних підприємств професії; слабка розвиненість системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації жінок; не зацікавленість роботодавців у фінансуванні процесу підвищення кваліфікації своїх працівниць;
- складна ситуація стосовно працевлаштування окремих соціально-демографічних груп жінок (молоді, ветеранів, інвалідів, багатодітних і матерів-одиначок та ін.).

У зв'язку з тим, що в даний час ринок праці характеризується високим рівнем не тільки офіційного, але й прихованого безробіття жінок, тому на цьому фоні почала загострюватися проблема безробіття молоді, що загрожує великою небезпекою для кардинальних змін та перетворень в аграрному виробництві. Усе це потребує проведення своєчасного поглибленого наукового дослідження соціальних аспектів зайнятості жінок, особливо молодих фахівців у різних сферах економіки, оскільки для виходу з кризи у нашій державі без молоді неможливо здійснити ті заходи, які б забезпечили реалізацію інтересів сільського населення. У цей же час уряд повинен створити сприятливі умови для підвищення ефективності використання праці жінок різних вікових груп.

Зайнятість жінок у різних секторах економіки не повинна розглядатися як сукупність «зайвих людей», на утримання яких держава лише марно витрачає грошові кошти. Як і в інших, більш розвинених країнах, держава повинна бути важливим і привабливим роботодавцем, який здійснює відбір найкращих працівниць, пропонує їм гідну оплату праці, вимагаючи при цьому максимальної трудової віддачі. Вважаємо, що тільки такий підхід зможе забезпечити ефективну трудову діяльність жінок сільської місцевості.

В умовах зростання масового безробіття жінок в окремих галузях аграрних підприємств важливим засобом активної політики держави на ринку праці є подальше розширення фронту оплачуваних громадських робіт. Організація різних видів громадських робіт дає змогу раціональніше використовувати ресурси праці, забезпечувати тимчасову зайнятість безробітних жінок при розробці центром зайнятості регіональних програм. Спостереження показують, що за допомогою громадських робіт можна буде зменшити рівень безробіття більше ніж на половину. Але значна частка цих робіт в основному має короткотерміновий характер, що не дає можливості залучити до їх виконання висококваліфікованих працівниць, особливо молоді.

Залучення жінок до громадських робіт є засобом значно кращим порівняно з виплатою допомоги у зв'язку з безробіттям як з позиції окремої особи, так і держави. По-перше, грошові кошти виплачуються не безоплатно, а за якісно виконану громадську роботу; по-друге, створюються додаткові робочі місця; по-третє, висока питома вага заробітної плати в загальних витратах, яка в основному характерна для тих галузей, де звичайно застосовуються громадські роботи, робить доцільним її використання для уповільнення зниження купівельного попиту сільського населення, особливо небезпечного в період зниження темпів економічного зростання; по-четверте, вироблена за період виконання цих робіт продукція не приводить до товарного надвиробництва, небезпечного в період економічної нестабільності, оскільки об'єм виробництва регламентується і не має масового характеру.

Розглянемо зміни в чисельності найманих працівників, зайнятих в сільському господарстві Хмельницької області (рис. 1).

Проведені розрахунки показали, що питома вага зайнятих жінок в сільському господарстві кожного року зменшується, тобто жіноча праця в сільському господарстві в даний час не знаходить свого широкого застосування. Зайнятість чоловіків традиційно переважає

у таких видах економічної діяльності як рибальство, лісове господарство, будівництво, а її рівень становить 80% від усіх працюючих у цих сферах. Усе це потребує налагодження політики регулювання процесів зайнятості жінок, а для того, щоб вона була ефективною, необхідно забезпечити максимальну узгодженість координованих дій аграрних підприємств на всіх рівнях.

При цьому важливе значення мають механізми державного регулювання зайнятості, які ефективні лише в тому випадку, коли вони будуть формуватися на правовій основі, гарантувати забезпечення прав жінок на працю, сприяти регулюванню і організації зайнятості та компенсаційним виплатам при втраті роботи.

Висновки. Таким чином, в перспективі аграрні підприємства повинні забезпечити розширення виробництва, сприяти створенню нових робочих місць і на цій основі забезпечити ефективну зайнятість жінок в усіх сферах виробничої діяльності та раціональне використання їх праці. При цьому соціально-економічна політика держави повинна мати цілеспрямований характер і направлятися на збалансування попиту і пропозиції на ринку праці, впровадження нових раціональних форм зайнятості жінок, необхідної передумови реалізації їх права на працю, досягнення високого рівня життя населення і перспективних цілей у розвитку тих підприємств, де вони працюють.

Вважаємо, що розробка і впровадження різних видів регулювання ефективної зайнятості жінок дозволить оптимізувати існуючу систему ринкових відносин і підвищити рівень мотиваційних стимулів до праці, що в свою чергу дасть можливість зберегти кваліфікований кадровий потенціал, покращити його склад і забезпечити високий рівень використання.

Список використаних джерел

1. Бугуцький О.А. Ефективне використання праці – основа підвищення продуктивних сил суспільства / О.А. Бугуцький, С.Е. Михайлов // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 3. – С. 3-9.
2. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради України, № 5067-17 від 05.07. 2012.
3. Краснов Ю. В. Економічна стратегія ефективної зайнятості / Ю.В. Краснов. – К.: Знання України, 2001. – 253 с.
4. Купалова Г.І. Аналіз кон'юнктури ринку праці на селі / Г.І. Купалова // Економіка АПК. – 2002. – № 1. – С. 87-92.
5. Праця у Хмельницькій області 2011: Статистичний збірник / За ред. В.В. Скальського. – Хмельницький. – 2012. – 198 с.
6. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2011 рік. / За ред. В.В. Скальського. – Хмельницький. – 2012. – 424 с.

Аннотація. Рассматриваются актуальные вопросы занятости и конкурентоспособности женщин на рынке труда и вносятся предложения по улучшению регулирования их трудовой деятельности в аграрных предприятиях в рыночных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: занятость, женщины рынок труда, безработица, регулирование, трудовая деятельность.

Abstract. Topical issues of employment and competitiveness in the labor market and make suggestions for improving the management of their work in agricultural enterprises in market economic conditions.

Keywords: employment, female, labor market, unemployment, regulation, labor activity.

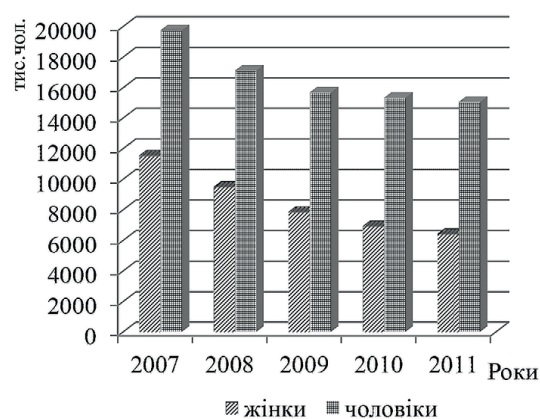

Рис. 1. Динаміка чисельності найманих працівників за статтю, тис. чол.
Джерело: [6, с. 263]